

Capítol 6. La demanda: els juristes com a professió

En termes generals, anomenem *juristes* tota una sèrie de persones que treballen en les professions que es fonamenten en la ciència del dret i que hi treballen, com serien advocats, assessors jurídics d'empreses i de particulars, membres de la carrera judicial i fiscal, procuradors de tribunals, secretaris judicials, notaris, registradors, advocats de l'Estat, lletrats del Parlament o tècnics jurídics de l'Administració. Totes aquestes persones tracten amb el camp temàtic que caracteritza un traductor jurídic i, en circumstàncies que comporten relacions internacionals o interculturals, en són clients potencials i fàctics.

Tanmateix, el nostre estudi se centra en un gènere especial, el contracte de compravenda de finca i, per tant, és coherent que en l'estudi de la professió dels juristes ens limitem també al perfil del professional que redacta i utilitza aquest document. Els contractes de compravenda que serveixen per comprar i vendre habitatges els redacten advocats, que treballen com a assessors o assalariats d'immobiliàries o de constructores, segons les dimensions d'aquestes empreses, i els utilitzen també advocats quan s'han d'interpretar els pactes convinguts en casos de desavinença entre les parts contractants o en cas de negocis que fan necessari recórrer al contracte, com ara una compravenda nova o la inscripció del negoci al Registre de la Propietat. En aquest cas, intervenen dos perfils de juristes diferents als advocats, com serien notaris i registradors, malgrat que aquests últims fan un ús molt selectiu del text i tan sols n'extrauen dades concretes que són necessàries per fer l'assentament.

En cas d'hipotecar la propietat, un altre usuari seria una persona amb formació jurídica que treballaria com a assessor jurídic d'una entitat financera. Un aspecte que crida l'atenció en aquest cas és que potser qui fa les funcions d'assessor jurídic no siga un llicenciat en dret, sinó una persona amb formació en ciències econòmiques, tot i que si el contracte planteja cap dificultat fora de la redacció habitual, el text es trametria a un advocat de l'empresa financera. En tots aquests casos hi ha dues persones més, el comprador i el venedor, que són usuaris del títol que proporciona el

document, però, com veurem més endavant, no del text, per tal com la seua interpretació ve guiada per les indicacions de notaris i advocats.

En l'àmbit anglòfon, la compravenda immobiliària cau en la jurisdicció de perfils diferents de professionals segons el territori de què parlem. D'una banda, als Estats Units, els redactors són també advocats (*lawyers*), mentre que a Gran Bretanya, de la redacció d'aquests documents se n'ocupa una especialització concreta de la carrera jurídica, els *solicitors* (també *conveyancing solicitors*), amb una càrrega laboral molt més relacionada amb tasques administratives i de gestió, però també darrerament s'ha obert el mercat a persones que necessiten menys formació jurídica anomenades *licensed conveyancers* i *authorised conveyancers*. Tanmateix, en el nostre treball no ens plantegem l'estudi d'aquestes professions, ja que en aquest sentit ens volem limitar al context socioeconòmic de l'Estat espanyol, per tal de poder fer-ne una aplicació al traductor jurídic del nostre context. Tanmateix, atès que treballem amb textos originals en anglès, contextualitzats en el sistema jurídic britànic, trobem necessari fer algunes referències a la caracterització del *solicitor* com a professió, no per establir-ne els trets professionals amb finalitats comparatives per a la traducció jurídica, sinó per conèixer el marc on se situen els redactors dels documents.

Així doncs, restringirem la caracterització de la professió dels juristes a l'estudi d'una professió del nostre context socioeconòmic, i la seleccionarem entre les que més sovint redacten i utilitzen aquests documents, que són els advocats i els notaris. No volem estudiar tots dos casos perquè en la majoria dels aspectes tan sols ens serviran per conèixer una realitat professional diferent de la dels traductors amb finalitats comparatives. En aquest sentit, trobem més productiu centrar-nos en l'estudi dels advocats en ser aquesta una de les professions liberals clàssiques (juntament amb els metges) amb tradició a molts més països que no els notaris tal com els coneixem en aquest context. A més a més, la relació dels professionals de l'advocacia amb els traductors jurídics i jurats és més freqüent que la que aquests mantenen amb altres sectors relacionats amb la justícia, de forma que en tractar els advocats estem tractant també els clients i els proveïdors de la matèria primera que manipulen, elaboren i ofereixen al mercat els traductors jurídics i jurats. Amb la figura de l'advocat, caracteritzarem els generadors potencials de l'encàrrec de traducció que plantegem en el nostre estudi i també els creadors i usuaris del gènere

en la cultura d'arribada. De tota manera, algunes referències a altres professions jurídiques ens ajudaran a descriure millor la del traductor jurídic.

En l'empresa d'estudiar el comportament dels advocats com a professió, trobem la dificultat que els estudis sociològics d'aquesta branca no han proliferat gaire en el context espanyol ni pel que fa a la figura del *solicitor*, de manera que per poder executar el nostre treball creiem inevitables les referències als estudis disponibles sobre l'advocacia que s'han generat principalment des de la sociologia nord-americana. Com a excepció de la sociologia espanyola, destaquem Amando de Miguel, del Centre d'Estudis Sociològics, tot i que aquest ha centrat la seua activitat acadèmica en les professions relacionades amb la medicina. Així doncs, ens veiem obligats a remetre'ns amb major freqüència que la que desitjaríem a la bibliografia de sociòlegs nord-americans per intentar explicar la figura de l'*advocat* espanyol i, en menor mesura, del *solicitor* britànic.

Les referències que més ens han ajudat en aquest apartat són, dins de la sociologia nord-americana que tracta la professió de l'advocat en concret, Abel (Abel, 1989) i Sutton (Sutton, 2001). En l'espanyola, destaquem, a més de Martín Moreno i de Miguel (1982), Robles (1993), Martínez Val (1993) i Soriano (1997). També l'àmbit francès ens aporta dades i reflexions rellevants per al nostre estudi respecte als juristes. Així, el pensament de Bourdieu (especialment 1987) serà també una referència inevitable en aquest apartat del nostre treball. Tot i que la preocupació de l'eminent sociòleg pel dret i les professions jurídiques és menor, el seu treball planteja vies de gran abast que considerem útil poder aprofitar.

6.1. Una definició del camp jurídic

Creiem que a fi de descriure la professió dels juristes en general i de l'advocat en particular, hem d'intentar oferir una definició de l'àmbit en què aquesta té lloc per poder situar-la en un context propi. En aquest sentit, creiem que la noció de *camp* que ens ofereix Bourdieu i també aquest conjuntament amb altres autors (Bourdieu, 1987, Wacquant i Bourdieu, 1992). En un principi, el concepte no es va desenvolupar específicament per al camp jurídic i, de fet, la preocupació del sociòleg per aquest àmbit és mínima. Amb tot, la caracterització que ens ofereix en les obres esmentades

demostra una sistematització de trets que pot servir per iniciar amb garanties una descripció dels grups socials que s'hi inscriuen.

Un camp és per a aquest sociòleg francès un espai limitat que presenta una sèrie de convencions per als agents que hi participen, els quals tenen interessos propis, compartits per uns i oposats als d'altres, que atorguen un ingredient de *lluita* a la convivència per tal d'aconseguir una posició preponderant i una acumulació de la força disponible major a la d'altres individus.

Partint d'aquestes característiques Bourdieu (1987) identifica els sectors enfrontats, les regles bàsiques que els individus accepten com a prerequisit per participar en el joc i en la lluita i, en relació amb aquest últim, les possibilitats de persones alienes a l'espai limitat d'entrar en el sector i compartir les forces disponibles amb els individus que ja hi són.

En relació amb aquest darrer tret, Bourdieu (1987: 186) identifica en la *competència* el criteri que permet l'entrada i la participació dels individus en el camp. Aquesta competència abasta nivells de profunditat diversa en l'individu i afecta la personalitat, les creences bàsiques i els valors, no tan sols la capacitat de conduir-se en la pràctica professional de forma eficaç. Així, fora d'aquest camp hi hauria totes les persones que actuen amb una manca de competència i a les quals la comunitat nega cap autoritat.

Però en el si del sector existeix també el conflicte i hi ha maneres distintes d'entendre el que ha de ser el dret tant en la teoria com en la pràctica. En aquest sentit, Bourdieu (1987: 216 i s.) veu la jerarquia del camp jurídic, i de les especialitats en general, directament vinculada a les variacions de força en la resta de la societat (o *camp social*, per a aquest autor). Així, les posicions relatives de les persones i de les tendències del camp polític seria determinant per als grups socials de juristes més lligats al dret relacionat amb el sector predominant en el col·lectiu polític. En el camp jurídic, Bourdieu identifica lluites que afectarien la definició dels plans d'estudis universitaris, l'establiment de noves seccions en les revistes especialitzades, la creació de càtedres i, en relació amb això, el poder sobre les tendències en la reproducció del col·lectiu en tots els aspectes de la pràctica jurídica. Aquestes tendències es relacionarien amb el següent (Bourdieu, 1987: 217):

La ortodoxia del culte al text, del primado de la doctrina y de la exégesis,¹⁴⁶ es decir, a la vez de la teoría y del pasado, va de la mano del rechazo a reconocer el menor valor creativo de la jurisprudencia y, por consiguiente, hay una negación práctica de la realidad económica y social y un rechazo de toda aprehensión científica de esta realidad.

En tercer lloc, pel que fa a la definició del camp jurídic, les regles de conducta (Bourdieu, 1987: 165) que determinen què està permès i què no ho està tenen una doble vessant en aquest i en d'altres camps. Així, d'una banda són convencions que ajuden a la cooperació i, en aquest sentit, esdevenen necessàries. D'altra banda, però, contribueixen a l'estabilitat del camp i també, per tant, a l'immobilisme de les relacions bàsiques que s'estableixen entre les forces que conviuen a l'interior d'aquest espai. Aquestes normes, però, pateixen crisis periòdiques que fan trontollar la distribució de poder vigent. El camp és, en conseqüència, un espai de lluita en què els individus intenten aconseguir el domini de la jerarquia, que els permet controlar també en certa mesura els moviments de canvi.

Amb aquesta delimitació del camp jurídic i dels tipus de lluites que s'hi estableixen, podrem emmarcar i relacionar de forma més productiva les característiques que detectarem en l'estudi de la professió dels advocats d'acord amb el marc exposat en el primer capítol d'aquest treball.

6.2. La funció social

La funció social del jurista, que deriva de la necessitat més o menys induïda dels seus serveis,¹⁴⁷ és un tema que es tracta sovint des d'una perspectiva testimonial o, com deia Merton, endògena (Garrigues Díaz-Cañabate, 1976, Hervada i Muñoz, 1984, Martínez Val, 1993, Pérez Pablos, 2002). Les funcions que identifiquen aquestes perspectives ens ofereixen un panorama molt ampli i algunes semblen a ulls exògens més necessàries que d'altres. En conjunt, però, la necessitat de regular la

---

¹⁴⁶ Cal situar Bourdieu en el context jurídic francès, en què l'exegesi (l'anàlisi del text) és el mètode d'interpretació que s'adopta. De forma paral·lela, el dret d'Anglaterra i Gal·les adopta aquest mètode d'interpretació, malgrat que confereix una importància destacadament major a la jurisprudència. En canvi, el dret espanyol (especialment el privat) prima la intenció dels contractants en la interpretació dels textos d'aplicació del dret i adopta l'exegesi tan sols subsidiàriament (vegeu el capítol 6).

convivència social i resoldre els conflictes que sorgeixen entre els individus és una necessitat social bàsica, de la mateixa forma que resoldre els problemes de salut seria una necessitat personal bàsica. Des de la sociologia, les referències són menors, tot i que en aquest cas comptem amb l'avantatge que es tracta d'una de les professions clàssiques.

Per a Robles (1993: 141-169), el bé amb què treballen els juristes impregna tota la societat i compleix vuit funcions: (a) la funció de delimitació dels subsistemes socials, (b) la funció de diferenciació social, (c) la funció de control social, (d) la funció de resolució de conflictes, (e) la funció de distribució de béns i càrregues, (f) la funció de planificació social, (g) la funció de legitimació del sistema social i (h) la funció *comunicacional*. Tanmateix, aquestes funcions fan referència al dret i als juristes en general, per la qual cosa no ens proporcionen les bases que justifiquen l'existència de l'advocat o del notari. La complexitat del dret com a funció social produeix una diversitat considerable de professionals i la divisió no presenta una relació biunívoca entre funció i professió, de manera que aquelles es distribueixen de forma heterogènia entre els distints tipus de juristes.

Per als nostres interessos, la funció de delimitació dels subsistemes socials i la diferenciació social ens resulta especialment interessant no per la professió d'advocats mateixa, sinó perquè atorga als juristes una situació privilegiada respecte a totes les professions, ja que és el dret el que delimita l'esfera d'acció dels individus i dels diferents grups socials, entre els quals hi són també les professions. Tanmateix, per a l'ocupació d'advocats, la funció més important és la de resolució de conflictes. El conflicte entre grups i individus és inevitable en una societat dinàmica on els interessos són varis (Robles, 1993: 156), però el dret (en estats democràtics, és clar) i els juristes permeten arribar a resolucions consensuades.

En aquest context, l'*advocat*, que segons el marc jurídic que ens ofereix l'estatut de l'advocacia espanyola (Ministeri de Justícia, 2001), seria aquell que té un títol de llicenciat en dret i que causa alta en un col·legi professional per dedicar-se a dirigir i defensar els interessos jurídics aliens, exerceix una funció en dos àmbits distints. D'una banda, l'advocat serveix a una tasca preventiva del conflicte (entre

---

¹⁴⁷ Amb to burlesc, Bloc (2000: 32) ho exposa així: «Si no fuera por los abogados, no necesitaríamos abogados.»

individus i entre individus i Estat) que es materialitza en l'assessorament dels clients a través de consultes i dictàmens. De l'altra, aquest professional participaria en la resolució dels conflictes quan els individus reclamen la tutela efectiva dels seus drets a jutges i tribunals, davant dels quals l'advocat defensa els interessos dels seus clients. Aquesta tasca, però, no és la que més temps i esforços els ocupa, la qual cosa mostraria que la necessitat de la societat no va per aquests camins, sinó més prompte per la funció de mediadors socials entre interessos diferenciats i, de vegades, oposats (Soriano, 1997: 425).

Quant a la jurisdicció, destacaríem en primer lloc les mencions d'Abel (1989: 113) a l'evolució dels advocats nord-americans en aquest sentit. Aquest autor ens explica que l'advocacia nord-americana va passar en poques dècades de l'anomia al control legítimat d'un territori format per activitats molt diverses que ja ocupaven altres professionals. L'oposició inicial amb què es va trobar inicialment un projecte que volia reservar per a una sola professió les tasques de representar els clients davant jutges i tribunals, d'oferir assessorament jurídic o de redactar tot tipus de documents legals, entre d'altres, s'oposava als interessos de banquers, agents de la propietat immobiliària o comptables. Finalment, els riscos assumits van donar fruits profitosos gràcies, d'una banda, a nombrosos pactes interprofessionals i, de l'altra, a una preparació idònia del mercat amb què no comptaven, en canvi, els *solicitors* britànics (Abbot, 1988: capítol 9) i que s'explica, principalment, pel nombre de professionals. La industrialització i la urbanització comporten una demanda creixent de serveis jurídics en una àmplia gamma de branques d'especialitat i, si bé Amèrica del Nord comptava amb els recursos humans suficients, Gran Bretanya no podia oferir *solicitors* en termes quantitativs i també qualitativs, ja que la formació d'aquests últims era força més administrativa i menys especialitzada. Les mancances quantitatives també s'expliquen per raons formatives, ja que l'educació dels *solicitors* seguia una metodologia artesana, com és també la passantia, que no podia produir el nombre suficient de professionals, ja que la producció de professionals a través de la relació directa en un despatx d'un practicant i d'un aprenent, a diferència d'una facultat, no podia donar al mercat més professionals dels que ja hi havia i, com a màxim —ja que l'acceptació d'aprenents no era obligatòria—, podia propiciar una evolució aritmètica. Així, en el mateix període en què els advocats nord-americans

guanyaven terreny, a Gran Bretanya altres ocupacions, i fins i tot l'Estat, van absorbir tasques de caire jurídic i van relegar els *solicitors* a àrees molt restringides.

En el nostre Estat, no trobem estudis que expliquen l'evolució jurisdiccional en aquests mateixos termes, però sí d'altres que parlen de l'*intrusisme* que pateix la professió en matèries concretes (divorcis, impostos, assumptes financers, etc.) (Soriano, 1997: 426, Estrella Digital i Agencia EFE, 2001) o del *desplaçament* complet de l'advocat en altres àmbits que han assumit treballadors o educadors socials (Soriano, 1997: 426), i que es reconeix de forma lleugera en el mateix estatut professional (Ministeri de Justícia, 2001: article 8): «El Abogado podrá ostentar la representación del cliente cuando no esté reservada por ley a otras profesiones.»

Per tant, no podem parlar d'un triomf absolut del projecte professional dels advocats espanyols a l'hora d'establir un territori propi i sí d'una pèrdua progressiva de terreny en favor d'altres ocupacions. No podem establir un vincle directe entre aquest fracàs relatiu i algunes pràctiques del col·lectiu, especialment perquè les condicions socioeconòmiques espanyola i nord-americana són molt diferents, però resulta si més no sorprenent que l'advocacia espanyola insistisca a perpetuar l'accés artesà a la professió a través de la passantia (JurisLex, 2001 *a*) i a reclamar la inadequació de l'accés que proporcionen les facultats (Estrella Digital i Agencia EFE, 2001): «Somos el país con mayor número de abogados porcentual, pero también cuantitativamente y en ese sentido hemos reclamado siempre una profunda reflexión ya desde la Universidad».

Amb tot, seria exagerat dir que els advocats del nostre Estat no tenen una jurisdicció de pràctica definida tan sols perquè no arriben al grau d'exclusivitat en matèria jurídica dels advocats nord-americans. Hi ha molts casos en què de forma prescriptiva (oposicions per a la funció pública) o consuetudinària (en empreses privades) l'accés a certes activitats laborals i l'exercici d'aquestes es reserva en exclusiva a llicenciats en dret i membres d'un col·legi professional d'advocats, com ens indica l'estatut a què fèiem referència anteriorment (Ministeri de Justícia, 2001: article 6):

Corresponde en exclusiva la denominación y función de Abogado al Licenciado en Derecho que ejerza profesionalmente la dirección y defensa de las partes en toda clase de procesos, o el asesoramiento y consejo jurídico.

Una darrera consideració respecte a l'àmbit socioeconòmic de l'advocacia és el reconeixement públic de què gaudeix la professió. En aquest punt, distingiríem el tractament que l'advocat rep de la societat en general i el que li dispensen els seus col·legues. En aquest darrer sentit, Soriano (1997: 428 i s.), cita un estudi propi anterior on un 78% dels advocats d'Andalusia reconeixien rebre un tractament discriminatori per part dels seus col·legues i d'altres juristes que variava en funció del prestigi, l'edat, la ideologia i l'aspecte extern.

Pel que fa a la consideració que altres sectors de la societat mostren respecte als advocats, són nombroses les reflexions que es fan des de dins de la professió, mentre que els estudis sociològics no solen investigar aquest aspecte, tot i que sovint traspuen una creença definida en aquest sentit. La referència és obligada a l'excepció notable de Curran (1977), que estudia la imatge de l'advocat als Estats Units i hi identifica diferències pronunciades entre classes socials. Les classes benestants tenen judicis més positius de la professió, mentre que les minories i les persones amb posicions socials desfavorables es pronuncien en l'altre sentit (Curran, 1977: 264)

Els juristes tendeixen a plantejar que la consideració social que se'ls demostra és injusta amb les qualitats altruistes de l'advocat i des d'aquesta postura defensen la professió de les paròdies que se'n fan i dels comentaris burlescs que rep (entre aquests podem esmentar els de Bloch, 2000, respecte a la professió nord-americana, Zarraluqui, 2001 tracta casos relacionats amb advocats espanyols). Això no obstant, altres indicadors tendeixen a inclinar la balança cap al costat que demostra que la professió d'advocat rep un tracte avantatjós.

Diverses obres testimonien una relació curiosa entre la reputació que tenen els lletrats i el tracte que reben. Els diccionaris de llengua recullen expressions denigrants que s'utilitzen en exclusiva per a la professió d'advocat,¹⁴⁸ els acudits sobre la professió omplen llibres i pàgines web recopilatòries; alhora, però, els testimonis de tractes afavoridors es troben amb una facilitat relativa i la legislació s'encarrega d'emparar els privilegis (Ministeri de Justícia, 2001: article 33.1) i fins i tot de reservar als advocats la possibilitat de reclamar-los (2001: article 33.4):

---

¹⁴⁸ En anglès, francès i espanyol, vegeu, per exemple, el recull que en fa Mikkelson(1998: 87); en català, podem trobar *picaplets*, *pixatinters* o *maneres advocadesques*.

Si el Letrado entendiere que no se le guarda el respeto debido a su misión, libertad e independencia, podrá hacerlo presente al Juez o Tribunal para que ponga el remedio adecuado.

Si recordem els trets que proposàvem en el primer capítol per a la determinació del prestigi social d'una professió, oferirem un panorama breu de la presència o absència en la figura professional de l'advocat de la utilitat social o humana, el coneixement especialitzat, l'òrgan col·legial, la conducta social, la posició social i econòmica, la idealització de la cultura professional o la visió corporativista de la professió.

En primer lloc, hem de dir que la utilitat de l'advocat és en tot cas social, tot i que algunes obres endògenes apel·len a la vinculació amb la natura humana basant-se en una extracció jurídica d'humanistes il·lustres (Martínez Val, 1975, 1993: 41 i s.). No hem trobat cap estudi quantitatiu sobre la percepció que la societat té respecte al tema concret de la utilitat social o humana de la professió d'advocat i potser això justifica que les referències a aquest interès comú són constants en la bibliografia endògena i no en la que considerariem més científica. Martínez Val (1993), per exemple, s'esmerça en diferents capítols a identificar l'advocat amb la justícia mateixa i altres autors l'acompanyen en aquesta empresa (González Salas, 1997, Unión Internacional de Abogados, 2002).

Pel que fa al coneixement que sustenta l'activitat, l'advocacia és una professió paradigmàtica en la combinació de proximitat i llunyania respecte a la població lleiga. D'una banda, els temes que tracta formen part majoritàriament de la vida quotidiana, en un altre percentatge són qüestions que afectaran les persones en un moment o altre de la seua vida —encara que no necessàriament en derivarà un conflicte— i d'altres són qüestions extraordinàries que solen arribar al públic a través dels mitjans de comunicació. La solució de conflictes comuns, però, va acompanyada d'un teixit de normes substantives i processals que cal dominar en pro del valor de justícia, i aquestes van acompanyades d'un llenguatge tècnic que propicia el distanciament de la parla quotidiana i la proliferació de diccionaris adreçats a especialistes (volem destacar l'excepció del diccionari de González Ballesteros, 1999, que va adreçat a periodistes). El domini del teixit normatiu a què fèiem referència va sustentat de tot un sistema d'apel·lació i fiscalització que vetla per garantir l'aplicació adequada del dret. Una darrera consideració en aquest sentit seria que els resultats de l'aplicació

d'aquest coneixements resulten visibles per al públic en general i afecten en gran mesura la vida social (i només aquesta en les democràcies que reconeixen el dret a la vida) i que pot arribar a privar l'individu de la llibertat física.

Quant a la percepció social del mèrit que tindrien els advocats pel fet de superar el procés formatiu, cal tenir en compte que per accedir a la professió s'ha de passar per una educació universitària de cicle llarg, per una col·legiació i per una passantia, atès que l'advocacia afegeix a les formes modernes d'accés a l'exercici les vies artesanes. Pel que fa al cicle universitari, les places de la llicenciatura en dret són nombroses i el nivell d'ocupació de l'oferta és molt desigual (hi ha universitats amb llistes d'espera i universitats on la demanda no cobreix l'oferta), la nota de tall no sol ser alta (entre un 5 i un 7), no hi ha proves d'accés diferents a la selectivitat — de moment, ja que la reforma de la Llei d'Universitats pot canviar aquesta circumstància. A més a més, hi ha un índex bastant elevat de suspesos i una diferència relativament notable entre els que ingressen a la titulació i els egressats. El nivell d'exigència subjectiu sol ser molt elevat i s'acusa en èpoques d'exàmens i les hores de dedicació varien amb el rendiment dels estudiants, però podria dir-se que per a una mitjana de notable es considerarien importants; un notable alt es considera una nota final molt alta, i la col·locació final no està garantida, ja que aconseguir places de passantia és bastant difícil.

Aquesta passantia dóna accés a treballs amb sous variats, però reputadament alts, com fa pensar la decoració dels despatxos però també la indumentària dels lletrats; la dedicació laboral sol ser a temps complet i relacionada sempre amb activitats pròpies de la professió (després de la passantia); els advocats tenen treballadors subordinats (generalment administratius) i la responsabilitat en els assumptes que tracten és elevada; com a treballadors d'empresa tenen possibilitats d'ascens en l'organigrama (de vegades format per centenars de treballadors) i el prestigi de molts despatxos d'advocats depassa els límits de la professió; tenen representants en els sectors més influents de la societat, alhora que una relació corporativa privilegiada amb l'Estat.

Un quart factor que determina el prestigi i la influència social de la professió seria la presència o absència d'un òrgan col·legial propi. En el cas dels advocats espanyols, la capacitat d'associació i de coordinació dels professional s'ha demostrat amb l'èxit dels col·legis a totes les comunitats autònomes i amb agrupacions

nacionals (consells dels col·legis d'advocats, Consell General de l'Advocacia Espanyola) i supranacionals (Unió Internacional d'Advocats) que atorguen més força i influència al sector. Així, s'assegura la representació d'aquest grup i també es garanteix a través dels col·legis preservar la bona imatge de la professió ja que aquests poden sancionar les pràctiques que consideren denigrants ja procedisquen dels mateixos professionals o d'altres sectors de la societat (Ministeri de Justícia, 2001: article 4.1.h).

Des d'una altra perspectiva, la de l'interès general, els col·legis d'advocats centren gran part dels recursos en aquest sentit en el torn d'ofici, l'assistència al detingut i l'assistència jurídica gratuïta.¹⁴⁹ Tanmateix, la voluntat de servei corporativa (no parlem ara de la individual) sembla diluir-se quan es tracta d'oferir serveis gratuïtament i ens remetem a la carta de presentació del portaveu de la Comissió de Torn d'Ofici de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Lleida (Comissió de Torn d'Ofici, 2001) on es critica la Generalitat per remunerar el Col·legi només amb un milió de pessetes per oferir aquest servei que es recull en el mateix estatut de la professió (Ministeri de Justícia, 2001: article 57.2). Les negociacions en aquest sentit amb l'administració són fruitoses, com demostra l'ajust efectuat per la Generalitat de Catalunya (Borràs Iglesias, 2001), i tot i així segueixen obertes. També la compensació en cas que els advocats prestin assistència lletrada al detingut o participen en el torn d'ofici prové dels fons públics de la Generalitat i no del mateix col·legi, per la qual cosa la percepció del públic que requereix el torn d'ofici o l'assistència al detingut és més prompte d'un servei de l'Estat que d'un dret que facilita el col·legi.

Com a justificació idealista d'aquest interès mercantil, trobem que la *Carta sobre el exercicio de la Abogacía en el siglo XXI* (Unión Internacional de Abogados, 2002) estableix que l'advocat ha d'oferir sempre a tothom la defensa dels seus interessos, però els imposa també el deure de demanar remuneració per la seua activitat professional de manera que es reparteix la responsabilitat entre la professió i l'Estat:

---

¹⁴⁹ Poden trobar-se més estudis sobre aquesta qüestió a altres països a Cass (1975), Curran (Curran, 1977), Blacksell, Economides i Watkins (1991) o Cantril (1996).

Tiene el deber de pedir a los Poderes Públicos el suministro de los medios económicos y técnicos necesarios, y recordar que el no ofrecer una defensa de calidad constituye una violación de un derecho fundamental del individuo.

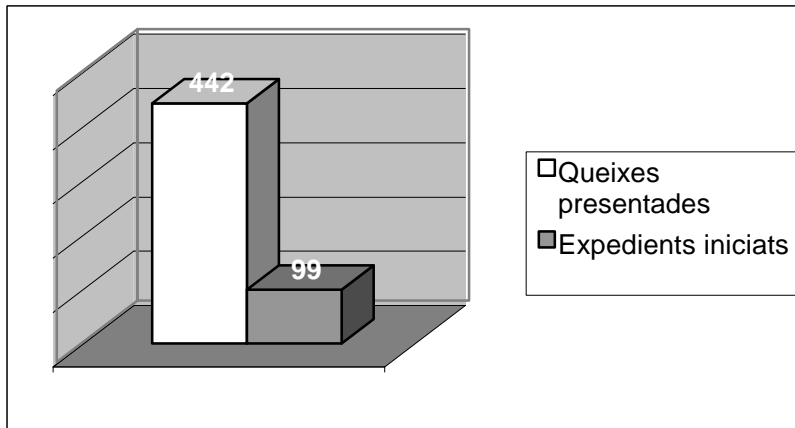
D'altra banda, l'accés del ciutadà als col·legis per tal d'iniciar actuacions corporatives no és tan senzill com el que es proporciona al col·legiat o futur col·legiat per satisfer els seus interessos. Tan sols hem de fer un tomb per l'estructura dels col·legis d'advocats espanyols —on s'hi sol assignar una comissió o una subcomissió amb diverses funcions—, pels seus edificis —on no hi ha rètols que ho indiquen clarament— o per les pàgines web que posen a l'abast de qualsevol internauta i on no apareix aquest servei (Il·lustre Col·legi d'Advocats de Lleida, 2000) o s'hi assigna un vincle no operatiu (Ilustre Colegio de Abogados de Madrid, 2002). En aquestes circumstàncies, el visitant pot sentir-se desconcertat per una munió de serveis dirigits a advocats que li fan identificar el col·legi amb un *món per a advocats*.

En situacions no corporativistes, els danys ocasionats a la societat en conjunt es persegueixen en accions iniciades per l'Estat o per l'individu per les vies penal i civil i poden ocasionar càstigs importants com ara la pèrdua de llibertat. Sobre el supòsit que ningú més que els experts pot jutjar l'adequació de les pràctiques de l'exercici especialitzat, els professionals imposen com a primera via els seus mètodes i un sistema propi de sancions i, en aquest aspecte, es beneficien d'una de les seues funcions professionals, que és la representació davant de tribunals (Ministeri de Justícia, 2001: article 79):

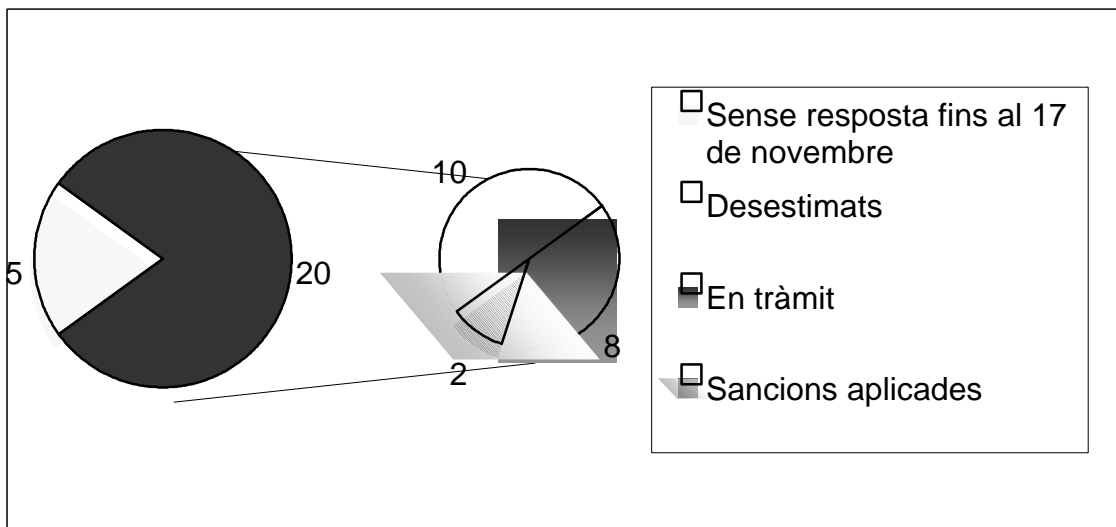
El abogado que reciba el encargo de promover actuaciones de cualquier clase contra otro sobre responsabilidades relacionadas con el ejercicio profesional, deberá informar al Decano del Colegio para que pueda realizar una labor de mediación, si la considera oportuna, aun cuando el incumplimiento de dicho deber no pueda ser disciplinariamente sancionado

En les actuacions dels col·legis d'advocats, veiem que l'impacte que aquests tenen en la relació dels professionals amb l'entorn és considerable. Com a exemple, oferim tot seguit uns gràfics on reflectim l'activitat corporativa de l'Il·lustre Col·legi

d'Advocats de Barcelona i de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Tarragona durant l'any 2001.¹⁵⁰

Figura 20. Activitat corporativa de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona en el 2001

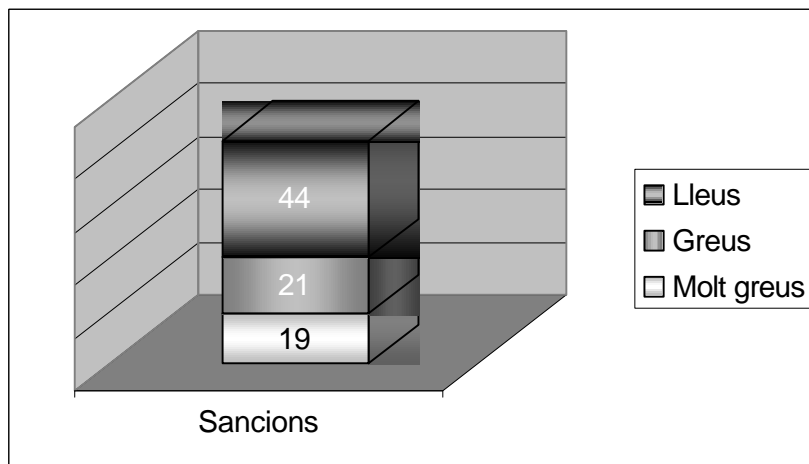

Figura 21. Activitat corporativa de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Tarragona l'any 2001

¹⁵⁰ Hem d'agrair l'amabilitat d'aquests col·legis per trametre'ns la informació, que no vam poder obtenir d'altres als quals també la vam sol·licitar.

El nombre de queixes per a tota la província de Barcelona durant tot un any sembla bastant reduït i molt més el de la província de Tarragona (on cal exceptuar la demarcació de Tortosa), però potser hàgem de considerar la dissuasió que representa els factors que hem esmentat abans. De fet, en el seu estudi, Abel (1989: capítol 7) identifica diverses raons per a l'escassa activitat deontològica dels ens corporatius de l'advocacia. En primer lloc, pocs clients s'adonen de les conductes que perjudiquen els seus interessos com a consumidors de serveis jurídics i, dels que se n'adonen, pocs es prenen les molèsties necessàries per iniciar un procediment disciplinari amb una queixa per escrit. D'altra banda, l'Estat i els ens corporatius de l'advocacia dediquen recursos mínims a aquest fi, amb la qual cosa els processos no solen ser ni eficients ni eficaços i, d'aquesta manera, es repercuteix en la poca motivació dels clients per presentar queixes contra els seus representants lletrats.

En una altra recerca (Carlin, 1966: 151) es va estudiar el cas concret de la ciutat de Nova York. De la mitjana de 1450 queixes anuals presentades a l'ens corporatiu, tan sols el 4% (60 casos) van progressar fins a la vista formal, 19 van arribar a tribunals i 9 d'aquests es van desestimar finalment. Casos com aquests en l'advocacia nord-americana porten Sutton (2001: 248) a afirmar en la línia weberiana que a més de protegir el consumidor assegurant serveis d'alta qualitat, les comissions deontològiques serveixen també per preservar el monopoli laboral i legitimar la professió davant el públic alhora que es protegeix el facultatiu de les possibles crítiques i sancions alienes a la professió.

Figura 22. Distribució de les 84 sancions corporatives aplicades per l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona durant el mes d'octubre de 2001

Tornant al cas de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, de les 84 sancions que va aprovar finalment la Junta de Govern, a proposta de la Comissió de Deontologia, les mesures disciplinàries oscil·len entre cinc anys de suspensió en l'exercici de la professió (un sol cas) i prevencions per escrit (les 44 sancions lleus). Crida l'atenció que la gran majoria (més de la meitat) es resolgueren com a faltes lleus (el 100% en el cas del col·legi de Tarragona) i també la diferència de sanció entre conductes aparentment molt similars, per les dades que en tenim. Per exemple, en un cas en concret, l'advocat havia rebut del client 700.000 pessetes per pagar a un creditor, però no va efectuar l'encàrrec professional, de forma que li va ocasionar un perjudici al client, tampoc no va liquidar les provisions de fons rebudes i li va amagar informació; la sanció aplicada va suposar per a l'advocat quatre mesos de suspensió. En canvi, en un altre cas on l'advocat no va liquidar la indemnització a favor del seu client i li va ocultar informació (no li va causar cap perjudici jurídic afegit, doncs, sinó econòmic), la mesura va apartar el professional de l'exercici durant dos anys i un mes. Amb motius idèntics, les sancions i la qualificació de la conducta també varien, com poden ser diversos casos on la infracció comesa va ser no realitzar l'encàrrec professional, tot i haver cobrat provisió de fons per fer-ho, on de vegades s'estima com a falta greu i d'altres com a molt greu; si no s'ha rebut la provisió de fons, la qualificació varia entre infracció greu i lleu, amb la qual cosa el càstig oscil·la entre un escrit i la suspensió de l'exercici durant 14 dies.

Davant diferències semblants a aquestes, Arnold i Hagan (1992) van estudiar la influència de diverses circumstàncies en les queixes acceptades i les sancions aplicades i van trobar decisoris factors com ara la jerarquia, l'estatut laboral (empresaris individuals, assalariats o socis) i el gènere de l'infractor. Com a conclusió, van observar que els advocats homes amb estatuts més dèbils (associats i empresaris individuals) eren els que rebien un tracte més dur.

Quant a la conducta dels advocats, la societat en general l'ha considerada exemplar tradicionalment i així ho demostrava la població proposant-los i escollint-los per a llocs de representació ciutadana. Avui també, molts polítics tenen formació de jurista (Hervada i Muñoz, 1984) i corporacions interprofessionals solen escollir

advocats per als càrrecs dirigits (és el cas d'Unión Profesional, com veiem a Unión Profesional, 2002). Tanmateix, també és cert que se separa clarament el que és la conducta social del que seria la conducta moral. La percepció de la societat del nivell ètic dels advocats es pot apreciar en la gran quantitat d'acudits i anècdotes que corren de boca en boca i que es recullen també a diverses publicacions (Bloch, 2000, Zarraluqui, 2001). En aquestes visions, el professional és una persona que propicia el conflicte a fi d'aconseguir feina que li reportarà guanys econòmics, un individu que una vegada ha aconseguit el client utilitza els coneixements especialitzats per manipular-lo en benefici propi. Una explicació d'aquest fet ens la proporciona Rueschemeyer (1964: 268):

In the substantive definition of justice [...] there are considerable ambiguities and wide discrepancies, as well as areas that are clearly understood and largely agreed upon. Certainly, enacted laws and established legal rulings carry the presumption of being accepted as 'just', but the notion of unjust law is by no means uncommon.

En canvi, quant a les conductes socials, els advocats representen un ideal. Diversos autors (Berlant, 1975, Parry i Parry, 1976, Macdonald, 1989, 1995: 31) assenyalen que les classes altes busquen professionals d'aquestes classes i les classes més baixes identifiquen aquests serveis amb privilegis i intenten procurar-se'ls en la mesura de les seues possibilitats (generalment econòmiques) per tal com hi assignen major categoria i qualitat. Unit això al fet que els no especialistes no poden avaluar amb coneixement de causa la qualitat dels serveis professionals (és un dels fonaments principals de l'existència dels col·legis, per exemple, i no ha desaparegut de la teoria de les professions des del funcionalisme),¹⁵¹ els instruments avaluadors de què disposa el consumidor són en gran mesura externs i no tenen a veure amb l'exercici professional. Així no és estrany que una de les normes que defensen els col·legis d'advocats per aconseguir demarcar la jurisdicció de l'advocacia en la societat siga la conducta exemplar dels professionals. En aquest sentit, la Unió Internacional d'Advocats declara un deure de l'advocat conduir-se amb els nivells màxims de cultura, i també d'ètica, com a requisit perquè la societat i l'Estat

reconeguen i emparen la funció pròpia de protegir els subjectes de dret (Unión Internacional de Abogados, 2002).

Els advocats solen vestir com les classes mitjanes-altes, decoren els bufets amb un luxe mesurat (sofàs de pell o mobles de fusta lacada, per exemple) i imiten els gustos i les pràctiques d'aquestes classes. En termes d'activitat laboral, també són les classes mitjanes-altes les que sol·liciten un major nombre de serveis dels advocats. En aquest sentit, diversos sociòlegs del dret identifiquen una orientació classista en l'advocacia a través d'estudis de camp (Carlin i Howard, 1965, Rueschemeyer, 1973, Podmore, 1980, Soriano, Ruiz de la Cuesta i González-Tablas, 1987, Soriano, 1997: 430). En un altre àmbit d'estudi, el llenguatge, Mellinkoff fa referència a aquesta orientació classista en els advocats anglesos medievals (Mellinkoff, 1990: 100-101):

For years French had been the language of education [...]. The more English became the common currency of all classes of society, the more French became the mark of the noble and the wealthy. And it was precisely these two groups who sent their sons to the law. [...] And there is no reason to believe that the ruling cliques of England were eager to share the legal mysteries with plebeians.

Com a professionals, la conducta ha de seguir també una sèrie de patrons que la nostra societat identifica amb l'exercici correcte de les funcions laborals, com és la dedicació a temps complet a una sola professió i el compliment de l'horari (González Salas, 1997). En aquest sentit, però, hi ha veus en les dues direccions i altres autors destaquen que la societat espanyola valora positivament la pluriocupació (Martín Moreno i de Miguel, 1982). També en termes professionals, els casos de conductes reprovables en advocats són d'interès públic i el ressò que obtenen és equiparable al d'altres professions clàssiques com són jutges o metges, sobretot si hi intervenen consideracions morals, que, en l'àmbit de la justícia, és una situació necessàriament freqüent. Un cas reiteratiu en aquest sentit són els lletrats que ofereixen els seus serveis a pacients encara ingressats als hospitals (Lavoie, 1997, Gallardo i Albalat, 2002), que s'ha institucionalitzat ja als Estats Units, per exemple, on un dels

---

¹⁵¹ Illich (1981), en canvi, assegura que en realitat les professions no es legitimen pel coneixement o per destreses especials, sinó per la lluita d'interessos i de poder que produeix vencedors (els professionals) i vençuts (la resta de la societat).

malnoms que reben és *ambulance-chaser*.¹⁵² Aquest cas de publicitat il·lícita per als advocats es tan sols un dels supòsits prohibits a la professió (Ministeri de Justícia, 2001: article 25.2):

a) Revelar directa o indirectamente hechos, datos o situaciones amparados por el secreto profesional. b) Incitar genérica o concretamente al pleito o conflicto. c) Ofrecer sus servicios, por si o mediante terceros, a víctimas de accidentes o desgracias, a sus herederos o a sus causahabientes, en el momento en que carecen de plena y serena libertad para la elección de abogado por encontrarse sufriendo dicha reciente desgracia personal o colectiva. d) Prometer la obtención de resultados que no dependan exclusivamente de la actividad del Abogado. e) Hacer referencia directa o indirecta a clientes del propio Abogado. f) Utilizar los emblemas o símbolos colegiales y aquéllos otros que por su similitud pudieran generar confusión [...].

A banda del que seria la conducta, la posició social i econòmica de l'advocat professional és també mitjana-alta. Alguns autors ho justifiquen remetent-se a l'extracció mateixa del grup, ja que els orígens socials de les professions liberals clàssiques se situen a les classes mitjana i mitjana-alta (Dahrendorf, 1964, Moriondo, 1966, Martín Moreno i de Miguel, 1982, Abel, 1989, Soriano, 1997). És indicatiu també que a aquest respecte, els ingressos que reben els advocats dels seus clients s'anomenen *honoraris*, amb la qual cosa sembla que no es pague el servei que l'advocat fa a la societat, com es pot pagar la reparació d'un cotxe, sinó que es fa un tribut a l'honor del professional que ajuda el seu client. Potser aquesta siga també una forma de protegir la imatge de l'advocat davant el materialisme que s'hi sol atribuir a causa del preu considerable dels seus serveis.¹⁵³

Tot i la fama d'alts ingressos de la professió, cal veure també que el nivell d'ingressos i de benestància no és homogeni a l'interior del grup, de manera que trobem professionals del mateix sector amb rendes molt diferents. L'estratificació social a dins de les professions ha preocupat diversos autors i, en el cas de l'advocacia, és potser el més estudiat (destaquem Smigel, 1969, i Carlin, 1994), també en el cas dels professionals del nostre àmbit. Cal recordar que es produeix una

¹⁵² Aquest cas s'aprofita sovint en acudits sobre la professió, on les accions dels advocats arriben encara més lluny i s'amaguen al para-xocs de les ambulàncies o reparteixen targetes en situacions crítiques, com ara en avions en vol amb problemes de motor.

¹⁵³ De nou, aquest tret troba una bona representació en acudits i expressions humorístiques. Destaquem a títol de curiositat una frase feta en anglès: «Between grand theft and a legal fee, there only stands a law degree.»

relació molt estreta entre la posició social i les oportunitats d'ingressos i no tan sols per la qualitat aparent que atrau els consumidors sinó per la vinculació amb els sectors més pudents de la societat, ja que les classes busquen professionals a dins de la seua posició social (és el que Bourdieu, 1987: 216 i s., anomena homologia). També existeix reciprocitat entre l'estratificació i el tipus d'advocacia en sentit laboral. En aquest sentit, dins l'economia de mercat, caldria distingir l'advocat que treballa de forma autònoma i el professional que pertany a un bufet d'advocats com a treballador o com a directiu. En aquest sentit, Soriano (1997: 428-429) estableix una escala d'estratificació en la qual distingeix tres tipus d'advocats.

En primer lloc, situa l'advocat modest en un despatx individual on exerceix la professió amb una dedicació parcial, atès que per guanyar-se la vida necessita complementar els seus ingressos amb altres activitats de caire divers. Els assumptes jurídics que arriben a les seues mans són d'una importància baixa. En segon lloc, l'advocat de tipus mitjà exerceix també de forma individual però pot permetre's una dedicació a temps complet, perquè gaudeix d'una clientela fixa i sòlida que li planteja els temes clàssics de l'advocacia. Finalment, Soriano parla del tercer estrat que ocuparien els advocats que treballen en grans bufets i que hi tenen una rellevància especial o fins i tot els dirigeixen.

En aquesta classificació, l'evolució que desvelen alguns estudis des dels anys 70 per a la societat espanyola (Balcells, 1974, Zaragoza, 1975, 1981) s'explicaria en els termes següents: els advocats del tipus mitjà tendeixen a migrar cap al tercer grup per establir-se com a associats o empresaris col·lectius, ja que aquesta situació els permet compartir despeses, treball i gestions administratives per augmentar la rendibilitat de l'exercici. Així, augmenten també els ingressos i es produeix una mobilitat social destacada (Larson, 1977).

Un tret que no trobem en aquests estudis és la relació entre la categoria dels advocats en l'escala d'estratificació i les classes socials que demanen els seus serveis. En canvi, alguns estudis americans clàssics (Smigel, 1969) determinaven que els advocats que Soriano (1997) situaria en el tercer tipus s'havien format en facultats de gran prestigi, servien les classes mitjanes i altes i la seua pràctica jurídica tenia relació amb les branques més complexes del dret, com poden ser les finances. En canvi, les classes baixes, d'acord amb altres estudis (Carlin i Howard, 1965, Carlin, 1994), acudirien a advocats del primer tipus amb una formació sense prestigi

(per a Carlin i Howard, 1965: 336-337, aquests advocats no serien tan sols modestos, sinó també mediocres i no podrien oferir una representació de qualitat) i els plantejarien assumptes de poca importància relacionats amb deutes i morositat, dret penal i dret de la propietat. Carlin i Howard (1965: 340) il·lustren aquesta distribució d'assumpes jurídics amb estadístiques sobre les actuacions jurídiques de les diferents classes. L'enquesta que van administrar els autors pretenia esbrinar quin percentatge de la població utilitzava els recursos jurídics i quina era la distribució entre les diferents classes. El resultat va demostrar que en tots els assumptes els percentatges mostraven una progressió ascendent entre les classes i que la diferència més gran entre la classe baixa i l'alta se situava en la redacció de testaments.

Altres estudis d'aquesta mateixa línia han tractat temes diferents com són les tendències polítiques i religioses i la influència aparent de l'estratificació en les resolucions de jutges i tribunals. Aquests estudis (Heinz i Laumann, 1982) semblen demostrar que en el context americà la població percep dos sistemes de justícia separats i distingits per la posició social i ideològica de clients i advocats. Carlin i Howard ho exposaven d'aquesta manera (Carlin i Howard, 1965: 343):

Lack of economic resources is undeniably a factor limiting the use of lawyers. However, this represents only one element in a complex social process leading an individual to seek out and obtain legal representation. At least four steps are involved: (1) awareness or recognition of a problem as a legal problem; (2) willingness to take legal action for solution of the problem; (3) getting to a lawyer; and (4) actually hiring a lawyer.

Quant a la cultura professional idealitzada dels advocats, diríem que, tot i la manca d'estudis, aquesta és una professió paradigmàtica. El nombre de sèries i pel·lícules televisives on els protagonistes són advocats en exercici és extraordinari: *Perry Mason*, *Allie MacBeal*, *The Lawyer*, pel que fa a sèries televisives, o *The Paradine Case* (Hitchcock, 1947), *Judgment at Nuremberg* (Kramer, 1961), *Suspect* (Yates, 1987), *Class Action* (Apted, 1991), *A Few Good Men* (Reiner, 1992), *Philadelphia* (Demme, 1994), *The Client* (Schumacher, 1994), entre d'altres, quant a pel·lícules de cinema. I en el camp de la literatura, l'advocacia compta amb la figura de John Grisham amb llibres que són autèntics èxits editorials i que s'han portat en més d'una ocasió a la pantalla per directors com Francis Ford Coppola: *The Firm* (Grisham, 1993), *The Rainmaker* (1996), *The Jury* (1997), *The Street Lawyer* (1999 a), *The Testament* (1999 b), entre molts altres. Tanmateix, aquesta producció

audiovisual sol ser importada d'Amèrica del Nord i si mirem tan sols l'àmbit del nostre estat poc podem afegir a la sèrie *Turno de oficio*, *La ley* o a la sèrie documental *Jutjats*, tot i que també sèries relacionades amb la policia (*El comisario*, *Policías*) toquen d'esquitllada temes relacionats amb l'advocacia. Tanmateix, és indiscutible que a través dels mitjans de comunicació entrem en contacte amb la cultura dels advocats, tot i que manca també un personatge públic destacat, paper que compleix en una altra professió jurídica el jutge Baltasar Garzón.

Tanmateix, des de la perspectiva del professional i no del públic, l'advocacia espanyola té molt d'idealista quan es mira a si mateixa. Només hem de veure l'article 5 de l'estatut de l'advocacia espanyola (Ministeri de Justícia, 2001) que, a més d'assignar tractaments honorífics específics al col·legi i als càrrecs d'aquest ens, estableix una sèrie de requisits solemnes:

3. Los Decanos de los Colegios de Abogados y los miembros de los Consejos de Colegios de Comunidades Autónomas y del Consejo General de la Abogacía Española llevarán vuelillos en su toga, así como las medallas y placas correspondientes a sus cargos, en audiencia pública y actos solemnes a los que asistan en ejercicio de los mismos. En tales ocasiones los demás miembros de la Junta de Gobierno de los Colegios de Abogados llevarán sobre la toga los atributos propios de sus cargos, así como vuelillos en la toga si tradicionalmente tuvieren reconocido ese derecho.

També Martín Moreno y de Miguel (1982: 63 i s.) estudien aquest aspecte amb un repàs del que seria l'ús per part de diversos grups professionals clàssics de la *metàfora religiosa*. En aquest panorama de comparacions entre professionals de la religió i d'altres sectors, els advocats tenen una presència molt notable. En la bibliografia, existeix una planificació divina (Martín Moreno i de Miguel, 1982: 72) que atorga missions als professionals i, en aquest pla, l'advocat estableix una relació sacra (1982: 63) amb el client i es lliura a un sacerdoci (1982: 71) que té el disseny d'aconseguir la realització dels interessos sagrats de la justícia (1982: 72) en nom de la caritat (1982: 71) i moguts per un esperit missioner (1982: 71). Martín Moreno i de Miguel (1982: 62) justifiquen aquesta generositat al·legòrica de la forma següent:

Hace falta un imaginativo despliegue cultural para conformar un esquema de división del trabajo en el que las personas que por oficio tratan con la miseria humana (psiquiatras, médicos forenses, abogados penalistas, empresarios de pompas fúnebres) formen ocupaciones mucho más valoradas y retribuidas que las que tratan de alegran la vida (payasos, prostitutas, artistas)

o de las que en su trabajo gozan de la naturaleza (toreros de faro, jardineros, pescadores, pastores).

Amb les consideracions relacionades en aquest apartat, podem veure que la percepció de l'autoritat dels advocats en la nostra societat és molt alta en termes polítics i interns, alta en l'àmbit econòmic, social i científic i baixa en termes morals.

Percepció que en té la societat o relació que s'hi estableix:	Alta	Mitjana	Baixa
Utilitat social		X	
Coneixement especialitzat	x		
Accés a la professió	x		
Òrgan col·legial	x		
Conducta		x	
Posició social	x		
Cultura professional	x		

Taula 19. Percepció social del prestigi dels advocats com a professió

De forma més sintètica, quant als *solicitors*, diríem que la seua funció és la d'aconsejar els seus clients en assumptes jurídics, ocupar-se de preparar la defensa dels seus interessos en fases anteriors i posteriors als judicis amb la realització de tasques administratives i de gestió i, en menor mesura, representar-los també davant dels tribunals menors (*Magistrates' Courts* i *County Courts*). Tradicionalment, aquests professionals han tingut vedada la representació dels assumptes en instàncies altes de la justícia, que quedaven reservades per als *barristers*, una professió amb exigències, retribucions i prestigi majors. Tanmateix, el ministre de justícia britànic va acceptar el 1993 la sol·licitud d'ampliar els drets de representació dels *solicitors* del sector privat davant de la justícia sempre que tinguen l'experiència o la formació necessària. En conseqüència, la funció d'aquests professionals és semblant a la de l'advocat espanyol, tot i que incorpora tasques de gestió que els advocats reservarien per a procuradors o altres professions auxiliars.

Quant a la jurisdicció de pràctica, el que acabem de comentar mostra com els *solicitors* van ampliant el seu territori, tot i que en el cas concret de la compravenda immobiliària han perdut terreny en favor d'altres sectors de menor qualificació. Pel que fa al reconeixement públic de la seua funció social, se'ls reconeix utilitat social, un coneixement especialitzat en un grau baix, una formació mitjana, una representació corporativa forta, una conducta socialment adequada apropiada a les classes mitjanes, una posició econòmica còmoda i una cultura professional tradicional poc idealitzada. Pel que fa a aquest darrer punt, comentaríem a tall d'exemple que la neutralització de les diferències d'actuació entre *barristers* i *solicitors* als tribunals no ha afectat al privilegi de portar perruca, que continua reservat per als *barristers*.

6.3. L'ens corporatiu

L'ens corporatiu de la professió dels advocats és un col·legi professional que, com hem vist anteriorment, és la forma més complexa d'organització professional per a ocupacions liberals. En el nostre Estat, els col·legis abasten territoris limitats i les diverses demarcacions s'agrupen al seu torn en consells de col·legis. En concret, tenim el Col·legi dels Il·lustres Col·legis d'Advocats de Catalunya, que agrupa els 14 col·legis catalans,¹⁵⁴ el Consell Basc de l'Advocacia i el Consell General de l'Advocacia Espanyola. També existeixen la Federació de Col·legis d'Advocats d'Europa i el Consell de Col·legis d'Advocats de la Comunitat Europea.

Tanmateix, la complexitat en l'organització o el nombre de col·legiats no seria un índex suficient per conèixer la força de l'ens corporatiu. En el que segueix intentarem observar aquest tret a través del grau de control que exerceix sobre l'accés i la continuïtat en la pràctica de l'advocacia i la influència que té en els professionals i en la seua representació.

En primer lloc, l'ens corporatiu no sembla tenir cap control d'accés sobre el primer pas de la formació, com és la llicenciatura. De fet, el Consell General de l'Advocacia Espanyola ha intentat sense èxit aparent influir en les facultats de dret

---

¹⁵⁴ Barcelona, Figueres, Girona, Granollers, Lleida, Manresa, Mataró, Reus, Sabadell, Sant Feliu de Llobregat, Tarragona, Terrassa, Tortosa i Vic.

perquè limitaren el nombre d'admesos a cada promoció i, davant el fracàs, hi ha entre la professió certa incomoditat que han recollit alguns mitjans de comunicació (Estrella Digital i Agencia EFE, 2001). És curiós la diferència del cas espanyol amb el dels Estats Units d'Amèrica testimoniada en l'obra d'Abel (1989), el qual assegura que les facultats estan força més disposades a limitar el nombre de titulats d'acord amb les necessitats professionals del mercat.

Com a solució alternativa, en el cas espanyol s'està intentant limitar el nombre d'habilitats afegint una prova d'accés a la professió (IurisLex, 2001 *b*) o allargant el cicle d'estudis amb un període de formació de postgrau a la manera artesana, com és la passàntia (IurisLex, 2001 *a*), o un programa de caire modern, com seria l'obligatorietat de passar per l'Escola de Pràctica Jurídica abans d'exercir com a advocat (Estrella Digital i Agencia EFE, 2001). En aquest sentit, l'Estatut General de l'Advocacia Espanyola (Ministeri de Justícia, 2001) reconeix als col·legis la funció, més que no el dret, d'organitzar les escoles de pràctica jurídica, tot i que l'única imposició d'accés a l'advocacia és la Llicenciatura en dret.

Amb tot, els mètodes de formació pràctica aconseguixen obrir-se pas entre els llicenciats que volen iniciar l'exercici professional, ja que els estudiants són conscients de la manca de pràctiques en la titulació de dret (Soriano, 1997: 427) i solen acollir positivament una formació d'aquesta natura. En concret, en les escoles de pràctica jurídica, de les 800 hores del programa homologat, els estudiants dediquen 280 hores a pràctiques que s'anomenen *externes* per diferenciar-les de les classes o *pràctiques internes*. En aquestes 280 hores, els llicenciats entren en contacte de forma tutelada amb casos reals a les ubicacions habituals (despatxos, jutjats, etc.) i realitzen tasques de documentació en jurisprudència (II·lustre Col·legi d'Advocats de Lleida, 2001, Consell dels II·lustres Col·legis d'Advocats de Catalunya, 2002).

Pel que fa al mètode de l'examen d'accés, hi ha postures oposades i alguns el qualifiquen d'impopular (Efe, Europa Press, Expansión i Cinco Días, 2001) mentre que d'altres troben que la mesura és més suau que els dos anys de passàntia o de formació en les escoles de pràctica jurídica (IurisLex, 2001 *b*). En el cas dels notaris, aquesta porta sí que està activada i controlada des de l'Estat. Periòdicament, i d'acord amb les necessitats del mercat segons una avaluació corporativa, l'Estat convoca oposicions a les quals poden presentar-se llicenciats en dret. El nombre

d'aprovats depèn de les places disponibles, de manera que es controla de forma molt estricta la producció de professionals.

Si tornem al control d'accés a la professió de l'advocacia, la passantia no és una mesura restrictiva sinó més prompte dilatòria. Actualment no és un pas forçós, però en aquest sentit té l'avantatge que compta amb una gran tradició (era obligatòria fins a principis del segle XX) i que tant els advocats joves com els més grans hi veuen una solució adequada als seus interessos, per la qual cosa aquest model d'accés a l'exercici sobreviu tot i ser absolutament voluntari. La influència de l'ens corporatiu sobre aquest model de formació és indirecta en la majoria dels casos, tot i que sovint organitza borses de passantia per als llicenciats en dret que no tenen contacte directe amb un advocat que els vulga acollir com a tutor. Com els aprenentatges artesans, la relació que s'estableix en la majoria dels casos implica individualment un adult socialitzat i un jove que anirà aprenent en context les destreses, els coneixements, les actituds i els valors que caracteritzen la comunitat. De fet, el mateix nom de l'aprenent en aquest context, *passant*, revela la funció originària de *copiar* i passar a net els documents que escrivia el principal. Així, el col·legi deixa autonomia als advocats en aquesta decisió i fins i tot aporta incentius com és l'exempció temporal de la quota col·legial, de forma que potencia la continuïtat d'un sistema que afavoreix els interessos col·legials. Uns avantatges clars de la passantia per a l'ens corporatiu són, d'una banda, la millora en la formació pràctica dels que s'incorporen a la professió i, de l'altra, una selecció que efectuen els membres adults de la comunitat i que tendeix a assegurar la perpetuació d'una homogeneïtat conservadora que protegeix els privilegis del grup.

Quant a les escoles de pràctica jurídica, la formació que s'hi ofereix és de caire modern, per tal com hi ha un professor que es dedica a la formació d'uns estudiants i que organitza aquesta educació en una situació que no s'inscriu en l'activitat quotidiana de la professió, sinó que té unes característiques pròpies, com ara un temps limitat, una ubicació característica i uns objectius formadors que preparen per a les situacions reals. En aquest mètode d'ensenyament, el docent i l'alumne són conscients dels seus rols, que difereixen dels rols professionals que tenen o tindran en altres situacions. A més a més, el període de formació no produeix un nou membre per cada formador, com en el cas artesà, sinó que hi ha la possibilitat de creixement geomètric. De tota manera, cal veure que el propòsit dels plans d'estudis

és socialitzar l'advocat a través de l'exemple de professionals i fornir-los especialment d'una educació deontològica que assegura pràctiques homogènies en qüestions que van més enllà dels coneixements o les destreses declarades en aquests programes, ja que els professors són advocats en exercici i el nombre d'alumnes per classe és limitat a fi d'assegurar la interacció i la comunicació personalitzada.

Quant a la col·legiació obligatòria dels professionals, aquesta tan sols és un tràmit que no atorga cap força decisòria a l'ens corporatiu, ja que no suposa cap tipus de selecció sinó un mer control administratiu dels requisits que planteja la llei (Ministeri de Justícia, 2001: articles 12 i 13). Tanmateix, la col·legiació imposa a l'advocat una sèrie de condicions i l'acceptació d'un estatut de treball que atorga al col·legi una gran influència sobre el professional. Recordem, per exemple, que el col·legi gaudeix de la potestat disciplinària i, en virtut d'aquesta, pot imposar sancions per pràctiques professionals que considere incorrectes, sempre respectant els principis del nostre dret, és clar.

En canvi, el poder dels col·legis per mantenir la reserva d'activitat als col·legiats és molt ampli i així ho reconeix l'estatut de la professió quan els atorga les facultats necessàries per adoptar mesures que eviten i persegueixen l'intrusisme professional (Ministeri de Justícia, 2001: article 4.1.k).

A més de la potestat disciplinària, els col·legis d'advocats tenen altres mitjans per assegurar-se el control de la continuïtat de l'exercici. En l'estatut de la professió, s'obliga els advocats a informar el col·legi abans d'iniciar qualsevol actuació jurídica contra un company, la qual cosa és molt rellevant si considerem que els advocats són els que inicien totes les causes i el professional a qui s'adreça un ciutadà quan veu perjudicats els seus drets. Des d'aquesta informació, el col·legi té l'obligació de mediar en el conflicte, la qual cosa es veu justificada en la idea que hem repetit altres vegades que la pràctica d'experts tan sols pot ser jutjada per altres experts.

En darrer lloc, pel que fa a la influència de l'ens en el professional i a la capacitat de representació d'aquest, el col·legi d'advocats té una posició fermament dominant. Primerament, els col·legis tenen una potestat reguladora típica del dret reflexiu (Morales de Setién Ravina, 2000: 37) que els permet desenvolupar reglaments i normatives en els àmbits més importants de la realitat professional. En segon lloc, tenen una rellevància especial en la formació per tal com són els encarregats per llei del reciclatge dels professionals i de l'organització de cicles

formatius com poden ser les escoles de pràctica jurídica. A més a més, el col·legiat depèn de l'ens per satisfer tota una sèrie de requisits que li imposa la llei (com és el torn d'ofici) i també per desenvolupar de forma satisfactòria les seues funcions (mutualitat, assegurança de responsabilitat civil o eines per a la pràctica com són els textos legals). Finalment, cal no oblidar les potestats típicament administratives que els reconeix el nostre dret (vegeu el capítol 1 d'aquest treball) i que culminen en la potestat sancionadora.

Continuant amb la capacitat de representació, els consells de col·legis d'advocats tenen la veu dels professionals en les comunicacions amb ens governamentals per demanar reformes legislatives o mesures administratives. A més a més, en el cas de l'advocacia, l'ens corporatiu presenta una relació molt especial entre la professió i l'Estat, ja que el nostre Estat presenta una juridificació molt important, entesa aquesta com una explosió legal (Morales de Setién Ravina, 2000: 43). En paraules de Bourdieu (Bourdieu, 1987: 191):

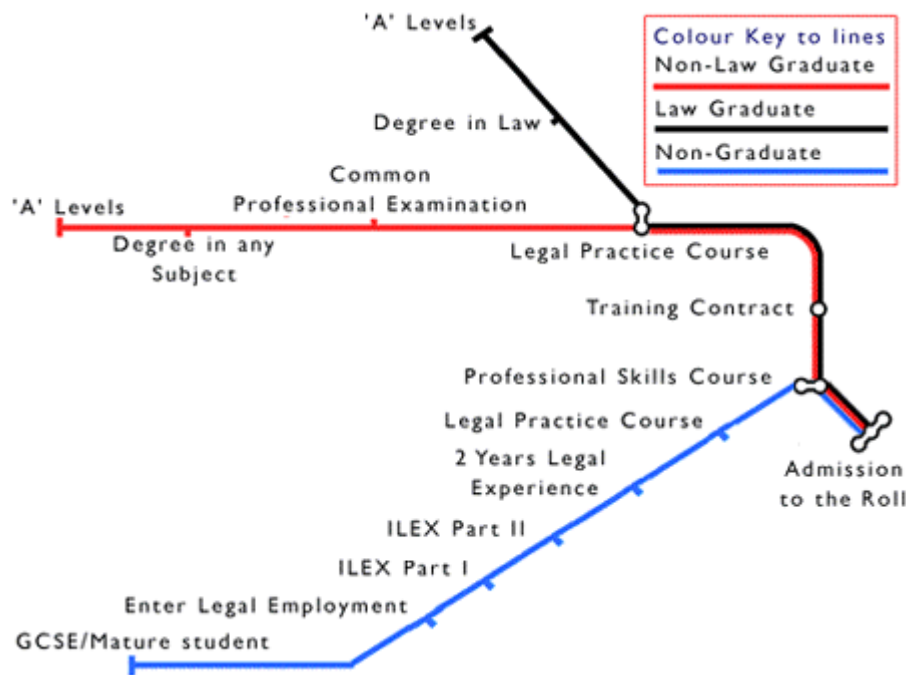
El capital jurídico se encuentra reforzado por el capital social que está en manos de los juristas por la posición relativa del campo jurídico al interior de la sociedad, pero también porque los participantes en el campo jurídico tienen, en muchas ocasiones, capital social proveniente de la correspondencia entre sus posiciones en el campo jurídico y las posiciones que ocupan en el campo social.

Una mostra d'aquesta situació privilegiada podria ser el fet que en un reglament sobre societats professionals d'advocats aquest s'anticipen a la voluntat de l'Estat (Consell dels Il·lustres Col·legis d'Advocats de Catalunya, 2000: 1):

La nova regulació trasllada a l'exercici professional els principis de la normativa societària i, especialment, els criteris establerts a la que probablement serà la futura normativa legal de les societats professionals [...]

Quant als *solicitors*, l'ens corporatiu que els representa, la Law Society, compta amb una gran tradició (es va fundar el 1875) i influència sobre l'accés a l'activitat i l'exercici dels professionals. En primer lloc, controla íntegrament l'accés gràcies al fet que prescriu les diferents vies d'accés possibles (i en les quals tenen cabuda totes les formes vistes fins al moment, com és un títol acadèmic, un període de formació pràctica modern i un altre de tradicional) i les qualificacions necessàries per a l'admissió en cada cas, organitza els exàmens d'habilitació i expedeix els títols

acreditatiu. A aquest respecte, oferim com a il·lustració aquest *mapa d'accés* (Law Society, s.d.-c):

Figura 23. Diferents vies d'accés a la professió de *solicitor*.

A més a més, l'ens també controla la continuïtat en la professió a través de la formació i, en aquest sentit, organitza cursos de reciclatge i trobades i distribueix informació sobre matèries relacionades amb el dret o amb altres qüestions de l'exercici professional (temes fiscals, fidelització de clients o noves tecnologies, per exemple). Alhora, vigila que les pràctiques dels professionals s'adeqüen al codi de conducta (Law Society, s.d.-a) a través de l'oficina de supervisió dels *solicitors* (Office for the Supervision of Solicitors), que gaudeix d'una situació particular dins l'ens, ja que la Law Society no pot participar en la decisió de casos particulars, sinó que aquests es deixen en mans de ciutadans independents. L'accés a aquesta oficina és més senzill que en el cas dels advocats espanyols i, en el cas de la pàgina web, s'hi pot accedir pràcticament des de qualsevol lloc. Amb tot, no es tracta de victimitzar els *solicitors* i es potencia que el client i el professional arriben sols a solucions satisfactòries, en cas que no siga així, es recorre a la mediació i, en última instància, s'imposen mesures disciplinàries. Siga com siga, no hem accedit a xifres indicatives de l'activitat real de la corporació, de manera que no podem qualificar aquest servei.

Pel que fa a la representació dels professionals, la Law Society s'encarrega de les negociacions corporatives amb altres sectors i amb l'Estat. En aquest sentit, és molt indicativa l'ampliació que va aconseguir respecte a la jurisdicció pràctica del professional que ja hem comentat. També col·labora amb comitès governamentals oferint consell expert sobre diversos assumptes relacionats amb la professió (com ara la regulació de la compravenda immobiliària). Respecte als socis, centralitza ofertes de treball, ofereix cobertura en casos de responsabilitat civil, aconsegueix tractes especials en préstecs financers o descomptes en materials destinats a l'exercici, edita obres especialitzades per al professional i per a la formació i publica una memòria anual de les seues activitats, entre altres serveis (Law Society, s.d.-b). Finalment, respecte al públic, la Law Society té cura d'oferir una imatge accessible a través de la premsa, ofereix un sistema per a la localització de professionals segons les necessitats del client, posa les seues instal·lacions a l'abast del públic per a esdeveniments socials, i fins i tot, ofereix productes de regal amb la imatge corporativa.

Així doncs, en aquest apartat hem pogut veure la professió d'advocat caracteritzada des d'un punt de vista comunitari i hem pogut distingir dues tendències diferenciades. En primer lloc, els col·legis espanyols serveixen de forma clara els professionals i intenten aïllar-lo de la resta de la societat. Així ho demostren a través dels serveis que ofereixen, tot i que aquests es justifiquen ulteriorment amb la millor satisfacció a través del professional individual de la funció social que tenen assignada com a col·lectiu. Amb aquesta política, el col·legi aconsegueix efectivament protegir els interessos del grup, amb el tancament de la jurisdicció pràctica que assegura els privilegis del monopoli, tot i que perjudica en certa mesura la imatge pública del professional. A diferència d'aquests col·legis, l'associació de *solicitors* ofereix major accessibilitat a altres sectors i al públic, amb la qual cosa aconsegueix una reputació més benèvola, tot i que no accedeix a molts privilegis socials, com pot ser la posició social i econòmica alta que sí tindrien els *barristers*, o a altres rituals diferenciadors dins del camp en què es mou, com pot ser la perruca als judicis. En conseqüència, la situació de les dues professions en la graella de Larson (1977) que reproduïm en el primer capítol d'aquest treball implicaria diferències significatives d'influència social.

6.4. La competència del professional

En la caracterització individual de la professió, provarem de descriure les qualitats de la persona com a part d'un col·lectiu específic i, per tant, ens centrarem en les característiques que els advocats comparteixen amb tot el col·lectiu. Per això, i també perquè l'advocat no és el nostre objectiu últim —ho és el traductor—, no inclourem en aquest intent particularitats concretes ni estudiarem casos reals, sinó que ens basarem en la informació bibliogràfica que hem recopilat al respecte. En conseqüència, el resultat d'aquesta part de la nostra investigació serà un tipus ideal, una categoria que no reflecteix les situacions particulars dins la professió que difereixen de la norma ni pretén ser una imatge real de casos individuals.

L'estudi de l'advocat com a individu no és un camp que haja atret massivament els investigadors de la sociologia del dret. Per això, la majoria de caracteritzacions que poden trobar-se resulten estereotipades i es materialitzen a partir de visions endògenes (destacaríem Martínez Val, 1993, també Zarraluqui, 2001), les quals potencien les característiques positives de l'advocat ideal, i exògenes, que en la bibliografia apareixen emfasitzant algun tret pejoratiu o fins i tot ridiculitzant el professional amb intencions humorístiques (Bloch, 2000, Tappet i Tappet, 2002). Tanmateix, a través de recerques que han utilitzat mètodes experimentals podem accedir a algunes dimensions dels lletrats.

En primer lloc, tractarem els coneixements tècnics i teòrics que necessita el col·lectiu professional per assentar una activitat determinada en el mercat d'intercanvi de serveis. En el cas dels advocats, hem vist en altres moments d'aquest treball que la formació universitària proveeix aquest grup amb coneixements teòrics sobre les diverses branques de la professió (vegeu annex un pla d'estudis de mostra) amb metodologies i tècniques d'estudi memorístiques destinades a la transmissió de coneixements declaratius. Els llicenciats d'aquests plans d'estudis, però, solen parlar amb to de queixa de la falta de continguts pràctics (Soriano, 1997: 427), com pot ser com es fa un simple escrit de denúncia, i així, intenten adquirir-los amb una passantia, la formació a les escoles de pràctica jurídica o, en altres casos, a través de l'exercici professional propi.

Com a síntesi de la bibliografia consultada, podríem dir que el *pathos* de l'advocat es conforma de dos subconjunts de coneixements, que serien, en primer

lloc, els coneixements declaratius sobre les diferents branques del dret i sobre la teoria del dret i, d'altra banda, els coneixements operatius sobre els procediments de mediació judicial i extrajudicial en què es pot veure implicat i on inclouríem, sense pretensions d'exhaustivitat, les normes d'interacció amb altres professionals del sector, l'oratòria i l'argumentació acceptada en aquest camp, les destreses relacionades amb el tracte amb els clients i les formes comunes de comunicació, és a dir, un discurs jurídic.

L'adquisició d'aquests coneixements, com comentàvem, té lloc a través d'institucions diverses. La part més important, però, s'obté amb l'ensenyament universitari, on es produeix una primera formació de caire intensiu que s'estén durant quatre o cinc anys. En aquest aprenentatge, s'adquireixen coneixements rellevants, però també d'altres que no seran necessaris per a l'exercici professional posterior (Martín Moreno i de Miguel, 1982: 55-56). Aquesta acumulació de coneixements pot entendre's com una dificultat que propicia una major selecció per al grup i que es justifica en la noció mateixa de carrera (Martín Moreno i de Miguel, 1982: 77):

La noción de carrera implica casi siempre su defensa frente a un crecimiento espontáneo de los titulados. El público demandará siempre más médicos y éstos dirán que el gremio se halla saturado. No es un supuesto especulativo. [...]

Amb això, no podem jutjar com a *incompetència* el fet que un individu concret no posseïska tots els coneixements relacionats amb el camp jurídic, tot i que se li suposen pel títol acadèmic que se li ha atorgat i que en testimonia l'adquisició. Si un advocat penalista no accepta defensar-nos en una demanda per no estar prou capacitat, sempre que mantinga l'aptitud per a la pràctica del dret penal, haurem d'entendre, més prompte, que aquest professional ha evolucionat per adaptar-se a la seua realitat professional concreta, és a dir, s'ha especialitzat per tal d'obtenir major eficiència i eficàcia.

En qualsevol cas, en tots els processos d'adquisició de coneixements que conformen el *pathos* del grup s'assegura una certa homogeneïtat estructural per tal com són membres ja competents de la comunitat els que marquen a l'individu que s'hi inicia quins són els coneixements que es consideren correctes. Aquests individus plenament socialitzats, en qualitat de professors universitaris, d'advocats en exercici amb rol docent a l'escola de pràctica jurídica o individus en l'exercici del rol

professional d'advocat, de jutge o de secretari judicial seleccionen material docent i avaluen coneixements teòrics i aplicats, interaccionen d'una manera determinada en les situacions reals i avaluen el comportament al qual poden aplicar sancions o premis per la conducta que van des d'una mirada severa o de satisfacció fins a una admonició o una felicitació pública.

Tanmateix, aquesta adquisició de coneixements no suposa una socialització vàlida, ni tan sols possible, si no s'associa també amb l'aprenentatge dels valors imperants en el grup i que es concreten en unes formes determinades i relativament compartides de percepció, de pensament, d'apreciació i també d'acció. Els advocats presenten en termes generalitzants uns valors comuns, un *ethos*, entès en termes antropològics com «the tone, character, and quality of [a people's] life, its moral and aesthetic style and mood; [...] the underlying attitude toward themselves and their world that life reflects» (Geertz, 1993: 127).

L'estudi de Soriano i altres (1987), per exemple, revelava que els advocats són individus amb tendències classistes que discriminen i es veuen discriminats per ideologia, prestigi, gènere i aparença. Febbrajo (1985), respecte als advocats italians, detecta una mobilitat destacada en la tendència classista que respon a canvis de l'ordre econòmic, social, educatiu i també de les vies d'accés a la professió, amb la qual cosa s'hi identifica una predisposició a adaptar-se al context socioeconòmic. En un nivell d'actuació més reduït, el mateix Soriano (1997: 429), afirma que l'*ethos* de l'advocat combina valors propis dels seus clients i del dret en sentit abstracte i, en un altre estudi ja clàssic, Carlin (1966) estableix la dependència de l'ètica mateixa de l'advocat respecte al tipus de clientela que serveix, el tribunal de justícia en el qual sol treballar i el despatx professional des d'on exerceix. En aquest estudi (Carlin, 1966: 308), l'autor afirmava que les temptacions i oportunitats per infringir les normes deontològiques variaven d'acord amb aquests factors.

Juntament amb la classe, la jerarquia seria un valor amb gran presència en aquest col·lectiu, com pot testimoniar la distribució de les sales a jutjats i tribunals, on el lloc del jutge és físicament més elevat. També la formalitat és un component destacat de l'*ethos* d'aquests professionals, i a aquest respecte els rituals relacionats amb la vestimenta són notables. Per exemple, la corbata negra era un imperatiu a les

sales de justícia i anecdòticament algun judici s'ha paralytat fins que una de les parts ha complit amb el requisit.¹⁵⁵ L'entrada de dones en la professió va obligar a relaxar aquesta norma, tot i que vestir de fosc i anar amb toga continua sent el ritual acceptat que cal respectar.

Tanmateix, els interessos particulars varien dins d'uns marges i en un mateix col·lectiu s'originen faccions diferents. Destaquem a tall d'exemple que en tots els col·legis d'advocats hi ha una agrupació de joves advocats, tot i que el fet que aquest grup s'inscriba estructuralment en el mateix col·legi ja ens dóna idea de l'escàs marge de diferències respecte al grup dominant. També és remarcable que per a les eleccions a la junta de govern dels col·legis els candidats representen sovint tendències diferents marcades ideològicament com a més i menys conservadores, la qual cosa testimonia la manca d'una homogeneïtat absoluta.

Des d'una perspectiva diferent, Martínez Val (1993: 99-102) testimonia els valors que presenta la figura professional de l'advocat ideal:

El Abogado sirve a la Justicia. [...] Es virtud social que implica alteridad, relación entre hombres. Vive — debe vivir — en el hogar, en la plaza pública, en el trabajo, en todos los afanes humanos. [...] La misión del Abogado es dar luz y verdad [...].

Finalment, quant a la cosmovisió del grup, hem de dir que la mateixa acceptació del dret com a camp d'especialització implica sotmetre's tàcitament a unes regles que s'han determinat amb anterioritat i que comencen en la mateixa «tautologia constitutiva» (Bourdieu, 1987: 186), segons la qual els conflictes s'han de solucionar jurídicament. Aquesta cosmovisió justifica l'estructura institucional del grup que, de fet, ens afecta a tots per tal com ens sotmet al sistema propi del col·lectiu en un tipus especial de relacions, les relacions jurídiques, definides per aquest mateix col·lectiu. Des d'una visió crítica (Mellinkoff, 1990: 230): «We needed no law until the lawyers came.»

---

¹⁵⁵ Agraïm aquesta anècdota a Pilar Arróniz, traductora de l'Audiència Nacional (2002, comunicació personal). Posteriorment a aquesta informació, els jutges de l'Audiència Nacional de Màlaga van protagonitzar una notícia estesa pels mitjans de comunicació en impedir a un advocat defensar el cas que presentava al tribunal per no portar aquesta peça de vestir. Com a resposta, els advocats van convocar una jornada de vaga.

Vists des de la dicotomia aristotèlica de potència i acció, l'advocat individual que arriba a l'exercici té idealment aquesta competència i haurà de demostrar amb l'actuació que les pràctiques s'adiuen al *pathos*, a l'*ethos* i, fins i tot, a l'*eidos* comunitaris. Com a mesura de pressió, l'advocat està sotmès a l'estatut professional, a lleis especials i a altres normes que regulen diversos dels seus àmbits d'actuació i, especialment, a un codi deontològic i a una delegació de potestats estatals que atribueix a l'ens corporatiu una gran capacitat fiscalitzadora a instància pròpia, de col·legiats o de tercers. Tanmateix, diversos estudis corroboren que l'actuació individual no està sotmesa apriorísticament a aquesta mesura de pressió, ja que gran part dels advocats ignoren les normes deontològiques o no hi creuen (Sutton, 2001: 248-250). En conseqüència, aquestes normes de conducta redactades pels mateixos professionals no les podem recollir i acceptar en bloc. De tota manera, per l'abundància d'articles relacionats amb assumptes financers (7 dels 21 de què consta el codi), podem veure clarament la preocupació per l'aspecte financer de la professió, que potser es deu a un intent de protegir el col·lectiu de la fama materialista dels advocats (Real e Ilustre Colegio de Abogados de Zaragoza, 2000).

Pel que fa als *solicitors*, la gamma de coneixements tant operatius com declaratius és molt més àmplia per tal com hi ha moltes vies d'accés diferents que inclouen una titulació en dret, qualsevol altra titulació universitària i un període de formació pràctica per a persones sense formació universitària a través del Institute of Legal Executives. De tota manera, hi ha un període de formació i un examen en el qual conflueixen totes aquestes vies i que assegura una homogeneïtat mínima, ja que els continguts d'aquest curs vénen prescrits per la Law Society, tot i que es poden impartir a diversos centres. El Legal Practice Course (LPC) és un curs d'un any de duració (de dos anys si es combinen els estudis a mitja jornada amb una altra activitat). Els continguts combinen coneixements declaratius (dret financer, europeu, societari, o de la compravenda immobiliària) amb altres d'operatius (deontologia professional, tracte amb el client, pràctiques de recerca jurídica, destreses d'interrogació o redacció de documents) i, mentre que unes matèries són obligatòries, es deixa llibertat a l'estudiant per decidir-ne d'altres que completen la formació i que li permeten especialitzar-se en dret de família, europeu, immigració o compravenda immobiliària, entre moltes altres.

Pel que fa als valors, aquests poden veure's en el codi deontològic de la professió (Law Society, s.d.-a) i inclouen de forma molt destacada una solidaritat comunitària acusada, ja que les diferents normes insisteixen tot sovint en la reputació del cos, un sentiment jeràrquic que els situa per sota de jutges i magistrats però no de *barristers* (com es pot veure en el capítol 20), la independència respecte a altres sectors, l'autonomia respecte al client (es pot apreciar especialment en el capítol 11 del codi) combinada amb una dependència d'aquest (com es pot veure en el capítol 13) i, també, la transparència dels professionals amb el col·lectiu (especialment rellevant en aquest sentit seria el capítol 29). Pel que fa a la formalitat, també solen vestir de fosc, amb jaqueta, especialment quan representen ciutadans davant la justícia. Altres valors que potencia aquesta professió serien el treball en equip, la sociabilitat (se'ls demanen certs estàndards en la interacció amb la societat tot i no estar treballant) i l'adaptabilitat a diferents ambients, i un cert grau de conformisme amb una activitat que implica tasques poc reconfortants com poden ser les administratives i sotmetre's en moltes ocasions a la voluntat dels clients, que intervenen de forma molt directa, més que en les actuacions d'un *barrister*, per exemple (Brown, 2002). Finalment, l'*eidós* dels *solicitors* també tindria com a característica més important la creença que la mediació jurídica és la via més adequada per resoldre els conflictes i defensar els interessos de la millor manera possible.

Fins ací, hem volgut dilucidar els trets que determinen la cohesió dels individus en la comunitat d'advocats en tres nivells diferents que contribuirien a l'homogeneïtat del grup. Com a síntesi d'aquesta pretensió citem una remarca de Bourdieu (1987: 163) que reflecteix la interacció de tots aquests trets en la conformació de les formes de percepció, pensament, apreciació i acció i en la dinàmica del camp d'especialitat:

[...] la cohesión de los hábitos de los intérpretes, orquestados espontáneamente, se encuentra redoblada por la disciplina de un cuerpo jerarquizado que utiliza procedimientos codificados de resolución de conflictos entre los profesionales dedicados a la resolución reglada de conflictos.

Una part molt important de la competència relacionada amb l'advocacia, i també amb l'activitat dels *solicitors*, fa referència a les formes de comunicació que

s'adopten en el si del grup. En l'apartat 3.2.3.2 (tercer capítol), ens vam centrar en la importància d'aquestes normes per aproximar-nos a la rellevància del text escrit en la professió dels advocats.

En aquest sentit, la competència discursiva en el professional de l'advocacia esdevé cabdal per al triomf propi a dins la comunitat, per tal com l'incompliment de les normes discursives comportaria el càstig de la comunitat. En un nivell menys individual i més comunitari, l'acceptació de les normes discursives repercuteix també en el triomf de la comunitat, ja que els símbols discursius perpetuen l'*eidòs*, l'*ethòs* i també el *pathòs*. I, tot i que aquesta importància no es veu reflectida en els plans d'estudis universitaris, hem vist també en aquest epígraf que una de les queixes més freqüents dels novells d'aquesta paracultura s'encamina en aquest sentit i que la formació de postgrau intenta pal·liar la deficiència detectada. Així es testimonia que la rellevància de la comunicació en la paracultura jurídica resulta evident també per als membres de la paracultura tant per als novinguts com per als experts. Entre aquests darrers, ressenyem unes paraules del magistrat britànic Lord Denning (1979: 5):

To succeed in the profession of the law, you must seek to cultivate command of language. Words are the lawyer's tools of trade. [...] On the words you use, your client's future may depend.

6.5. Recapitulació

Amb aquest capítol hem volgut determinar qui és el receptor autèntic del text jurídic i, també, quins són els trets que l'identifiquen com a professional, ja que és en aquesta qualitat que utilitza el text jurídic. A través de la caracterització hem pogut obtenir un terme de comparació per a la professió del traductor jurídic, el nostre objectiu últim, al mateix temps que aconseguíem saber algunes coses de la professió que proporciona els encàrrecs més freqüents al traductor jurídic i jurat. Alhora, gràcies a la situació particular i privilegiada dels professionals del dret en l'entramat social, hem pogut conèixer quin és el marge d'actuació dels col·lectius professionals en el dret actual. Com a última qüestió, hem pogut ser conscients de la importància del text en la comunicació jurídica, la qual cosa ens ajudarà a delimitar diversos

aspectes relacionats amb la figura professional del traductor jurídic, entre aquests, la seua funció.